

ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK ÖZ-YETERLİLİKLERİNİN YETENEK, ORTAM VE EĞİTİM KALİTESİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Yrd. Doç. Dr. Seyithan Demirdağ
Bülent Ecevit Üniversitesi
seyithandemirdag@gmail.com

Özet

Bu çalışmada, nicel bir araştırma yöntemi kullanılarak ortaokul öğrencilerinin akademik öz-yeterlilikleri yetenek, ortam ve eğitim kalitesine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmadaki katılımcılar tesadüfi olarak seçilmişlerdir. Çalışma 10'u 6. sınıftan, 10'u 7. sınıftan ve 10'u 8. sınıftan olmak üzere toplam 30 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışmadaki anket uygulamasında Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan ölçeğin güvenilirliğini saptamak amacıyla 36 kişiye pilot test uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda ölçeğin bütününe ilişkin olarak hesaplanan Cronbach's Alpha katsayısı 0,80 olarak bulunmuştur. Çalışma sonunda elde edilen bulgular, ortaokul öğrencilerinin yetenekleri arasında ve eğitim ortamları arasında anlamlı istatistiksel farklılıklar olduğunu göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Öz-yeterlilik, ortaokul öğrencileri, öğrenci yetenekleri, eğitimin kalitesi.

COMPARING ACADEMIC SELF-EFFICACY OF STUDENTS BASED ON SKILLS, EDUCATIONAL SETTING AND QUALITY OF EDUCATION

Abstract

This study employed a quantitative research method to analyze self-efficacy of middle school students based on their skills, educational setting, and quality of education. The participants of the study were randomly selected to reduce bias. The study included included 30 participants including 10 students at grade 6, 10 students at grade 7, and 10 students at grade 8 level. As data collection tool, a survey instrument called *the Academic Self-Efficacy Instrument* was used. The survey was pilot tested with 36 middle school students to determine the readability and suitability for middle school students. After the pilot testing, the instrument indicated reliability as the Cronbach alpha value was 0,80. The findings of the study indicated statistically significant differences on the skills of students and the educational setting.

Key Words: Self-efficacy, middle school students, student skills, quality of education.

GİRİŞ

Öğrencilerin okuldaki başarılarını etkileyen etmenlerin analiz edilmesi ve buna yönelik eğitim politikalarının düzenlenmesi eğitimdeki kaliteyi ve öğrenci başarısını artırmaktadır (Alnabhan, Al-Zegoul, & Harwell, 2001). Öğrencilerin daha başarılı olabilmeleri için bilişsel alanın yanı sıra, duyuşsal alanda da hazır olmaları gerekmektedir (Alsop & Watts, 2000, Thompson & Mintzes, 2002). Duyuşsal alanın en önemli boyutlarından birisini öz-yeterlilik oluşturmaktadır (Duit & Treagust, 2003). Öğrencilerin kendilerine yüklenen görevleri yerine getirebilme yetenekleri birçok duyuşsal alan özellikleri ile ilişkili olabilir. Bu özelliklerden bir tanesi de öğrencilerin kendilerine yüklenen sorumlulukları yerine getirebilmeleri konusunda kendilerine olan inançlarıdır.

Öğrencilerin kendilerine yönelik bir görevi başarma inançlarında, akademik kazanımlarında ve sınıflarda öğrenmelerini kontrol etmelerinde öz-yeterliliğin etkisi oldukça fazladır (Bandura, 1993). Özellikle 1970'lerden sonra yapılan akademik araştırmalarda, öz-yeterliliğin sadece bir alanda etkili olmayıp birden fazla alanda etkili olduğu görüşünü savunmuşlardır (Bandura, 1977). Araştırmalar, öz-yeterliliğin akademik başarının önemli bir

yordayıcısı olduğunu (Robbins ve arkadaşları, 2004; Vrugt, Langereis, & Hoogstraten, 1997), testlerde performansı arttırdığını (Lent, Brown ve Larkin, 1984), öğrenci başarısını tahmin etmede etkili olduğunu (Wood ve Locke, 1987) ve cinsiyetler arası başarı farklarıyla ilişkili olduğunu (Pajares ve Johnson, 1996) göstermektedir.

Öz-yeterlilik, bireylerin bir konuda performanslarını göstermeleri için kendi kapasitelerine olan inançlarını ifade eder (Bandura, 1997). Bu kavram, ilk olarak Albert Bandura tarafından ortaya atıldı ve özellikle eğitim ortamında güncelliğini halen korumaktadır. Akademik çalışmalara göre öz-yeterlilik algısı bir bireyin herhangi bir konuda başarılı olup olamayacağı belirlenebilir (Bong ve Clark, 1999). Öz-yeterliliği yüksek olan bireylerin bir görevi daha başarılı bir şekilde yerine getirebileceğine inanılır (Schulz ve Schulz, 2007). Bu tür bireyler, stresli ve çalışma koşullarının güç olduğu durumlarda bile motivasyonlarını yüksek tutarak başarılı olma yollarını aramaktadırlar. Öte yandan, daha düşük öz-yeterliliğe sahip bireylerin güç çalışma ortamlarında, görevlerini tamamlama noktasında hayal kırıklığı yaşatabilirler (Bandura, 1994). Öz-yeterlilik inancı, yeterlilik beklentisi ve sonuç beklentisinden oluşur. Yeterlilik beklentisi, bireylerin belirli sonuçlar ortaya koyabilmek için gerekli olan davranışlara sahip olabilmek ve bu davranışları yönetebilmesidir. Sonuç beklentisi ise bireylerin sahip oldukları belirli davranışlarının ne tür sonuçlar doğuracağını tahmin edebilmesidir (Bandura, 1977).

Sosyal Öğrenme Kuram'ındaki öz-yeterlilik kavramı Bandura'dan sonra Schunk (1985) gibi araştırmacılar tarafından da geliştirilmiştir. Schunk' göre öz-yeterlilik, bireyin genel yetenek ve deneyimleri ile doğrudan alakalıdır. Özellikle, eğitim-öğretim ortamlarında öğrencilere verilen dönütlerin, onların öz-yeterliliği üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir (Açıkgöz, 2000). Bu sebeple, insan işlevselliğini etkileyen durumların genelinde öz-yeterliliğin etkisinin olduğu düşünülür (Günhan ve Başer, 2007). Yetenekli olarak görülen bireylerin aslında, ön yaşantıları ve güvenleri noktasında üst seviyelerde oldukları ve bu duruma bağlı olarak da öz-yeterliliklerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Bandura, 1997). Bireylerin öz-yeterlilik kaynakları sınıf öğretmenleri tarafından tespit edilebildiği takdirde, etkili öğrenme ile ilgili öz-yeterlilik inançları da geliştirilebilir. Bandura'nın (1997) Sosyal Öğrenme Kuram'ına göre öz-yeterlilik insanlarda gelişen güven duygusu ile birlikte artar (Margolis ve McCabe, 2003). Sonuç olarak, öz-yeterlilik, insanların bir görevi başarabilme yeteneği (Zimmerman, 2000) ve bir durum karşısında kendisi ile ilgili beklentileri belirlemektedir (Tschannen-Moren ve Hoy, 2001).

Öğrencilerin akademik başarısını etkileyen en önemli faktörlerden birisinin öz-yeterlilik olduğunu anlayabilen öğretmenler, öğrencilerin sınıf içindeki performanslarını artırıcı durumların farkına varıp ona göre gerekli eğitimsel düzenlemeler yapabilirler. Eğitimciler, öğrencilere yönelik plan, program ve öğrenme etkinlikleri düzenlerken, öğrencilerin öz-yeterlilik durumlarını göz önünde bulundurmak zorundadırlar (Ekici, 2009). Geleceğe yönelik plan ve programlar oluşturulurken öğrencilerin öz-yeterliliklerini etkileyebilen yetenek, ortam ve eğitim kalitesi gibi önemli faktörler de göz önünde bulundurularak detaylı bir şekilde irdelenip, öğrenci başarısına olabilecek katkıları araştırılmalıdır.

Araştırmanın Gereksesi ve Önemi

Öz-yeterlilik ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında, genellikle öğretmen veya öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ve kendi alanlarına yönelik inançları üzerinde durulmuştur (Akbulut, 2006; Akkoyunlu ve Orhan, 2003; Arslan, 2008; Aylar ve Aksin, 2011). Orta öğretimdeki öğrencilere yönelik yapılan çalışmalar oldukça azdır (Cetin, 2009). Çalışmaların hiç birinde öz-yeterlilik, yetenek, ortam ve eğitim kalitesi açısından incelenmemiştir. Bu çalışma ile Bandura'nın öz-yeterlilik kavramı ile ilgili düşüncelerinin öğrenci yeteneği, buldukları ortam ve eğitimin kalitesi ile olan ilişkisi ülkemizdeki orta okul öğrencilerinde test edilmiş olacaktır. Bu çalışmanın temel amacı, ortaokul 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik öz-yeterliliklerini yetenek, ortam ve eğitim kalitesine göre karşılaştırmalı olarak incelemektir.

Bu kapsamda çalışmada cevabı aranan sorular şunlardır:

1. Ortaöğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin öz yeterlik inançları yetenek, ortam ve eğitimin kalitesi açısından ne düzeydedir?
2. Ortaöğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin öz yeterlik inançlarının yetenek, ortam ve eğitimin kalitesi açısından aralarındaki farklar nelerdir?

YÖNTEM

Çalışmanın evrenini Zonguldak ili Ereğli ilçesindeki bir orta okulda okuyan 6- 8. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu akademik çalışma, nicel alan araştırmalarını içerir. Öğrencilere anket uygulanarak elde edilen veriler analiz edildikten sonra gerekli yorumlar yapılmıştır. Verilerin analiz edilmesi için SPSS paket programı yardımı ile istatistiksel yöntemler uygulanmıştır. Araştırma verileri, ağırlıklı olarak kendileri ile yüz yüze görüşülen 30 öğrenciden anket yöntemiyle elde edilmiştir. Çalışmaya ortaokul 6., 7. ve 8. sınıfların her birinden beş kız öğrencisi, beş erkek öğrencisi katılmıştır. Bu çalışma Zonguldak'a bağlı Ereğli ilçesinde gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmadaki veriler, Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği ile toplanmıştır. Jerusalem ve Schwarzer (1981) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Yılmaz, Gürçay ve Ekici (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmadaki örneklem tesadüfi seçilmiştir. Kullanılan ölçeğin güvenilirliğini saptamak için 36 kişiye pilot test uygulandı. Bu uygulama sonucunda ölçeğin bütününe ilişkin olarak hesaplanan Cronbach's Alpha katsayısı 0,80 alt boyutların alpha değerleri; yeteneğe yönelik öz-yeterlik: 0,93 ortama yönelik öz yeterlik: 0,75 eğitimin kalitesine yönelik özyeterlik: 0,68 olarak bulunmuştur. Ana ölçek, üç alt ölçekten oluşmuş olup, 21 madde içermektedir. Kullanılan Likert türündeki bu ölçekte her bir maddenin gerçekleşme düzeyini belirlemek için "Tamamen Katılıyorum (4)", "Oldukça Katılıyorum (3)", "Biraz Katılıyorum (2)" ve "Hiç Katılmıyorum (1)" dereceleri kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Öğrencilere anket uygulanması ile elde edilen veriler, hazırlanan kod yönergelerine uygun bilgi formlarına işlenip, bilgisayarlarla değerlendirmeye hazır duruma getirilerek değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde, yüzde, ortalama, standart sapma, t-testi ve varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. SPSS paket programı yardımı ile toplanan bütün nicel veriler istatistiksel yöntemler ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen veriler, ortaokul 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik öz-yeterlilikleri yetenek, ortam ve eğitim kalitesine göre karşılaştırmalı analiz edilmiştir. Öğrencilerin akademik öz-yeterlilik düzeyleri karşılaştırılırken bağımsız değişkenli t-testleri ile ANOVA testleri kullanılmıştır.

Tablo 1: Öz-Yeterlilik Anketine Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgileri ve Yüzdeleri

Cinsiyet	N	%
Kız	15	50
Erkek	15	50

Araştırmaya katılanların demografik bilgileri ve yüzdeleri karşılaştırıldı. Araştırmada uygulanan ankete katılan öğrencilerin, %50'si kız öğrenci, %50'si ise erkek öğrencidir (Tablo 1). Çalışmadaki katılımcıların tamamı tesadüfi bir şekilde seçildiler. Araştırmanın birinci alt basamağındaki problemlere bakıldığında, öğrencilerin yetenekleri açısından kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin istatistik sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Akademik öz-yeterliliğin alt ölçeği olan yetenek ile ilgili veriler analiz edilirken, kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasındaki anlamlı farkları bulabilmek için bağımsız değişkenlere yönelik t-testi uygulandı. Bulgulara göre, Tablo 2 incelendiğinde yetenek alt ölçeği açısından öz-yeterlilik düzeylerinin aritmetik ortalamaları ($X = 2,1$) ile ($X = 3,6$) arasında değiştiği görülmektedir. Bu alt ölçekteki 11 tane maddenin analiz sonuçlarına bakıldığında, 6. sınıf öğrencilerinin en düşük aritmetik ortalamayı " Okulda iyi notlar almak benim için zor değildir" ($X = 2,5$) maddesinden, en yüksek aritmetik ortalamayı ise " Başarılı bir fen bilgisi öğrencisiyim" ($X = 3$) maddesinden; 7. sınıf öğrencilerinin en düşük aritmetik ortalamayı " Öğretmen bir soru sorduğunda diğer öğrenciler bilmese bile cevabi ben bilirim" ($X = 2,4$) maddesinden, en yüksek aritmetik ortalamayı ise " Bazen sınıftaki arkadaşların zor olarak düşündükleri ödevler, kolay gelebiliyor" ($X = 3,5$) maddesinden; 8. sınıf öğrencilerinin ise en düşük aritmetik ortalamayı " Başarılı bir matematik öğrencisiyim" ($X = 2,1$) maddesinden, en yüksek aritmetik ortalamayı ise " Ben başarılı bir okuma (Türkçe) öğrencisiyim" ($X = 3,6$) maddesinden aldıkları görülmüştür. Bu

sonuçlara göre öğrencilerin yetenek alt ölçeği açısından öz-yeterlilik düzeylerinin, orta düzeyin üstünde oldukları söylenebilir.

Tablo 2: Öğrencilerin Yeteneğe Göre Akademik Öz-Yeterliliklerinin Karşılaştırılması

Yetenek	6. Sınıf n = 10		7. Sınıf n = 10		8. Sınıf n = 10	
	X	SS	X	SS	X	SS
Sınıftaki en başarılı öğrencilerden biriyim	2,6	1,07	2,9	1,1	2,9	0,99
Başarılı bir matematik öğrencisiyim	2,8	1,03	2,8	1,03	2,1	0,73
Başarılı bir fen bilgisi öğrencisiyim	3	0,81	3,4	0,69	3,1	0,87
Öğretmen zeki olduğumu düşünür	2,9	1,19	2,8	1,03	3	0,81
Ben zekiyim	2,8	1,03	2,9	0,87	3,1	0,87
Okulda çok çalışırım	2,8	0,78	2,8	1,03	2,9	0,99
Öğretmen bir soru sorduğunda diğer öğrenciler bilmese bile cevabi ben bilirim	2,8	1,03	2,4	0,51	2,7	1,15
Okulda iyi notlar almak benim için zor değildir	2,5	0,84	3	0,94	2,6	1,07
Başarılı bir sosyal bilgiler öğrencisiyim	2,9	0,87	3,3	0,67	3,3	0,94
Bazen sınıftaki arkadaşların zor olarak düşündükleri ödevler, kolay gelebiliyor	2,7	0,82	3,5	0,7	3,5	0,7
Ben başarılı bir okuma (Türkçe) öğrencisiyim	2,8	0,91	3,4	0,69	3,6	0,69

Tablo 3: Öğrencilerin Ortama Göre Akademik Öz-Yeterliliklerinin Karşılaştırılması

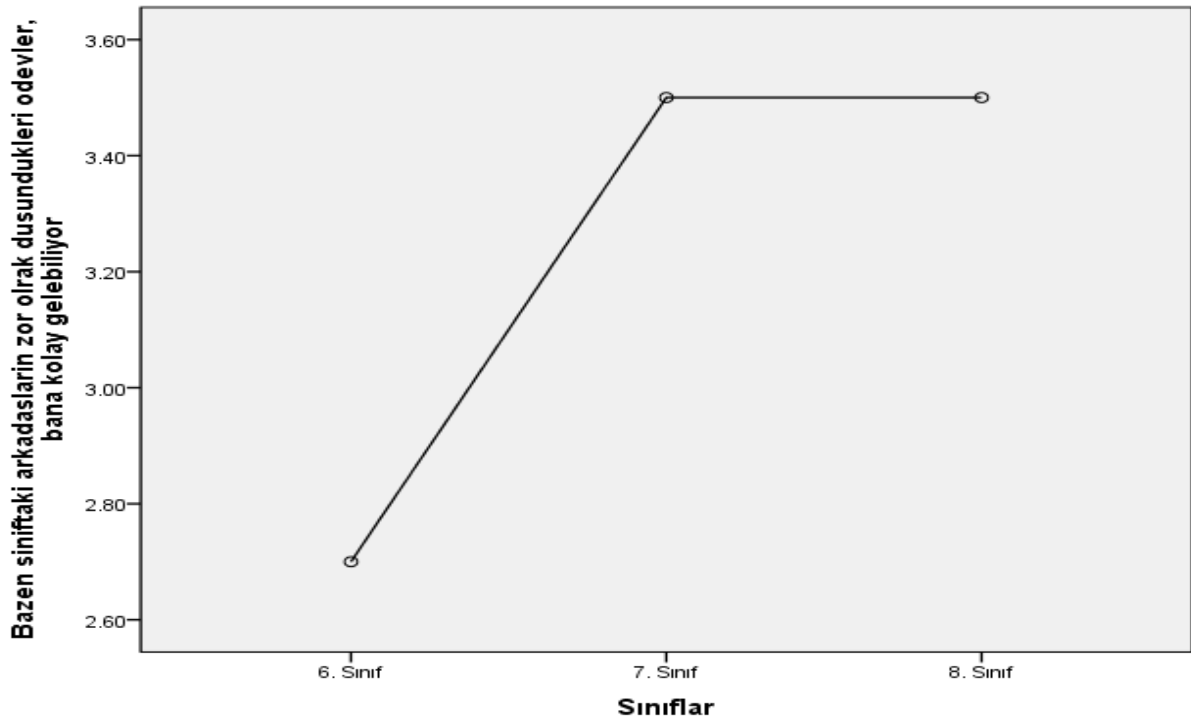
Ortam	6. Sınıf n = 10		7. Sınıf n = 10		8. Sınıf n = 10	
	X	SS	X	SS	X	SS
Mümkün olan en kısa sürede okulu bırakacağım	1	0	1	0	1,3	0,94
Benden daha iyi not alan öğrenciler, öğretmenden benim aldığımından daha çok yardım alırlar	1,7	1,25	1,4	0,69	2,4	1,17
Sınıf arkadaşlarımla çoğu ev ödevlerine benden daha çok çalışıyor	1,9	0,87	2	0,81	1,8	0,91
Öğretmenim beni daha çok sevseydi daha iyi notlar alabilirdim	1,4	0,69	1,3	0,67	2,2	1,13
Okulda iyi şeyler yapmam kimsenin umurunda değil	1,5	0,97	1,2	0,42	2,4	1,26
Sınıf arkadaşlarımla genellikle benden daha iyi not alır	1,9	0,87	1,7	0,48	2	1,05
Okulda iyi (başarılı) olmam önemli değildir	1,1	0,31	1,2	0,42	1,2	0,63

Tablo 3 incelendiğinde, ortam alt ölçeği açısından öz-yeterlilik düzeylerinin aritmetik ortalamaları ($X = 1$) ile ($X = 2,4$) arasında değiştiği görülmüştür. Bu alt ölçekteki 7 tane maddenin analiz sonuçlarına bakıldığında, 6. sınıf öğrencilerinin en düşük aritmetik ortalamayı "Mümkün olan en kısa sürede okulu bırakacağım" ($X = 1$) maddesinden, en yüksek aritmetik ortalamayı ise "Sınıf arkadaşlarımla çoğu ev ödevlerine benden daha çok çalışıyor" ($X = 1,9$) ve "Sınıf arkadaşlarımla genellikle benden daha iyi not alır" ($X = 1,9$) maddelerinden; 7. sınıf öğrencilerinin en düşük aritmetik ortalamayı "Mümkün olan en kısa sürede okulu bırakacağım" ($X = 1$) maddesinden, en yüksek aritmetik ortalamayı ise "Sınıf arkadaşlarımla çoğu ev ödevlerine benden daha çok çalışıyor" ($X = 2$) maddesinden; 8. sınıf öğrencilerinin en düşük aritmetik ortalamayı "Okulda iyi (başarılı) olmam önemli değildir" ($X = 1,2$) maddesinden, en yüksek aritmetik ortalamayı ise "Benden daha iyi not alan öğrenciler, öğretmenden benim aldığımından daha çok yardım alırlar" ($X = 2,4$) ve "Okulda iyi şeyler yapmam kimsenin umurunda değil" ($X = 1,9$) maddelerinden aldıkları saptanmıştır. Bu sonuçlara göre, özellikle 8. sınıf öğrencilerinin ortam alt ölçeği açısından öz-yeterlilik düzeylerinin, orta düzeyde; diğer sınıflardaki öğrencilerin ise orta düzeyin altında oldukları gözlenmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin Eğitimin Kalitesine Göre Akademik Öz-Yeterliliklerinin Karşılaştırılması

Eğitimin Kalitesi	6. Sınıf n = 10		7. Sınıf n = 10		8. Sınıf n = 10	
	X	SS	X	SS	X	SS
Çocukken iyi öğrenci olanlar, yetişkinlikte iyi iş sahibi olabilirler	3,7	0,94	3,9	0,31	3,7	0,94
Liseye gitmek önemlidir	3,9	0,31	4	0	4	0
İyi bir okula gidiyorum	3,8	0,42	3,6	0,69	3,6	0,51

Eğitimin kalitesi alt ölçeği açısından öz-yeterlilik düzeylerinin aritmetik ortalamaları ($X = 3,6$) ile ($X = 4$) arasında değiştiği görülmüştür. Bu alt ölçekteki 3 tane maddenin analiz sonuçlarına bakıldığında, 6. sınıf öğrencilerinin en düşük aritmetik ortalamayı "Çocukken iyi öğrenci olanlar, yetişkinlikte iyi iş sahibi olabilirler" ($X = 3,7$) maddesinden, en yüksek aritmetik ortalamayı ise "Liseye gitmek önemlidir" ($X = 3,9$) maddesinden; 7. sınıf öğrencilerinin en düşük aritmetik ortalamayı "İyi bir okula gidiyorum" ($X = 3,6$) maddesinden, en yüksek aritmetik ortalamayı ise "Liseye gitmek önemlidir" ($X = 4$) maddesinden; 8. sınıf öğrencilerinin de en düşük aritmetik ortalamayı "İyi bir okula gidiyorum" ($X = 3,6$) maddesinden, en yüksek aritmetik ortalamayı ise "Liseye gitmek önemlidir" ($X = 4$) maddesinden aldıkları saptanmıştır. Bu sonuçlara göre, eğitimin kalitesi alt ölçeği açısından öz-yeterlilik düzeylerinin, orta düzeyin çok üstünde olduğunu ve bütün öğrencilerin liseye gitmenin önemli olduğuna inandığını göstermiştir.

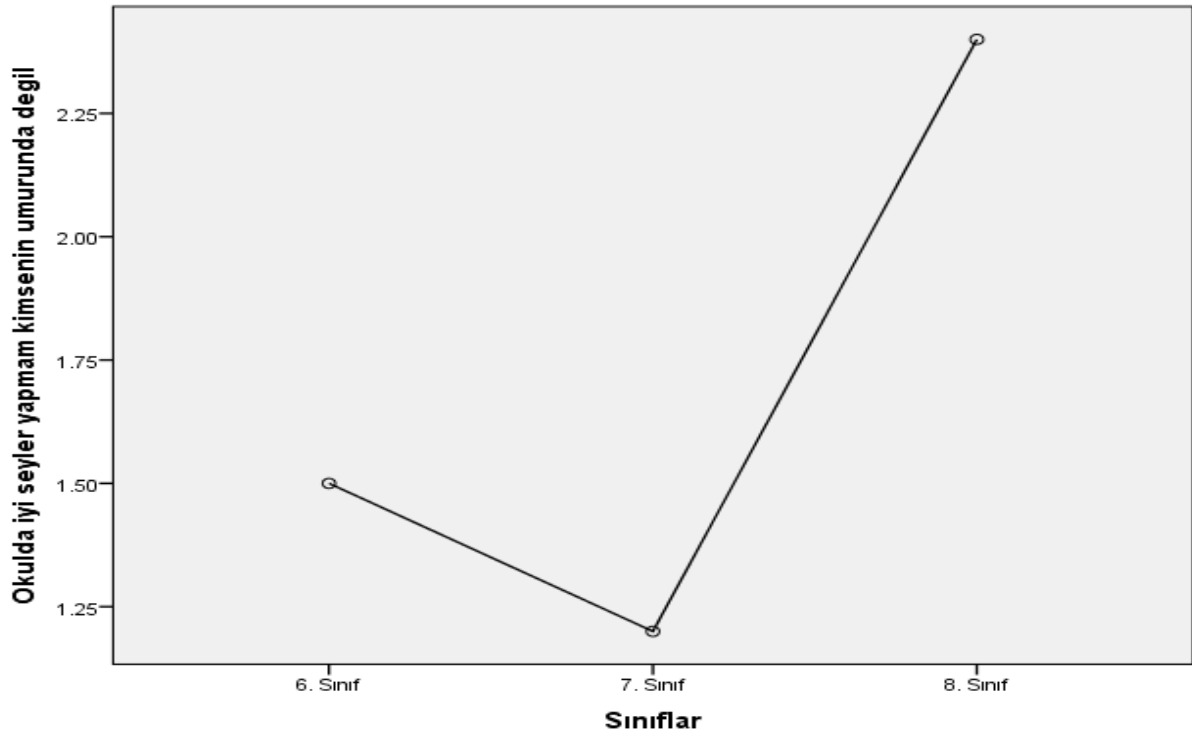
Şekil 1: Öğrenci Yeteneğinin ANOVA-Plot Sonuçları

Bağımsız değişkenli t-testi ve ANOVA sonuçlarına göre yetenek alt ölçeği açısından üç sınıfın öz-yeterlilik düzeylerine bakıldığında, anlamlı farkların sadece "Bazen sınıftaki arkadaşların zor olarak düşündükleri ödevler, kolay gelebiliyor" maddesinden kaynaklandığı saptanmıştır (Şekil 1). Buna göre, 6. sınıf öğrencilerinin 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden daha düşük bir aritmetik ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Üç sınıfın kıyaslanması sonucu ANOVA testi bulguları $F(2, 27) = 3,81, p < .005, \eta^2 = 0,22$ olarak bulunmuştur.

Tablo 5: Öğrenci Yeteneğinin Bağımsız Değişkenli T-testi Sonuçları

Ölçek Maddesi	Karşılaştırılan Sınıflar		X	SS	t	p
	6. Sınıf	7. Sınıf				
Bazen sınıftaki arkadaşların zor olarak düşündükleri ödevler, bana kolay gelebiliyor	6. Sınıf	7. Sınıf	2,7	0,82	-2,33	0,03
	7. Sınıf	6. Sınıf	3,5	0,7	-2,33	0,03
	6. Sınıf	8. Sınıf	2,7	0,82	0	1
	8. Sınıf	7. Sınıf	3,5	0,7	0	1
	7. Sınıf	8. Sınıf	3,5	0,7	0	1
	8. Sınıf	6. Sınıf	3,5	0,7	0	1

Analiz sonuçlarına göre, 6. sınıf öğrencileri ve 7. sınıf öğrencileri ile 6. sınıf öğrencileri ve 8. sınıf öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farkların olduğu bulunmuştur (Tablo 5). Sınıflar " Bazen sınıftaki arkadaşların zor olarak düşündükleri ödevler, kolay gelebiliyor" maddesine göre karşılaştırıldığında 6. sınıf öğrencileri ve 7. sınıf öğrencileri, $t(18) = -2,33$, $p = 0.03$ ile 6. sınıf öğrencileri ve 8. sınıf öğrencileri, $t(18) = -2,33$, $p = 0.03$ arasında anlamlı farklar olduğu görülmüştür.

Şekil 2: Öğrenci Ortamlarının ANOVA-Plot Sonuçları

ANOVA sonuçlarına göre ortam alt ölçeği açısından üç sınıfın öz-yeterlilik düzeylerine bakıldığında, anlamlı farkların sadece " Okulda iyi şeyler yapmam kimsenin umurunda değil" maddesinden kaynaklandığı saptanmıştır (Şekil 2). Buna göre, 8. sınıf öğrencilerinin 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden daha yüksek bir aritmetik ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Üç sınıfın karşılaştırılması sonucu ANOVA testi bulguları $F(2, 27) = 4,29$, $p < .005$, $\eta^2 = 0,24$ olarak bulunmuştur.

Tablo 6: Öğrenci Ortamlarının Bağımsız Değişkenli T-testi Sonuçları

Ölçek Maddesi	Karşılaştırılan Sınıflar		X	SS	t	p
	6. Sınıf	7. Sınıf				
Okulda iyi şeyler yapmam kimsenin umurunda değil	6. Sınıf	7. Sınıf	1,5	0,97	0,89	0,38
	7. Sınıf	6. Sınıf	1,2	0,42		
	6. Sınıf	8. Sınıf	1,5	0,97	-1,78	0,09
	8. Sınıf	7. Sınıf	2,4	1,26		
	7. Sınıf	8. Sınıf	1,2	0,42	-2,84	0,01
	8. Sınıf	7. Sınıf	2,4	1,26		

Bağımsız değişkenli t-testi sonuçlarına bakıldığında, sadece 7. sınıf öğrencileri ve 8. sınıf öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farkların olduğu bulunmuştur (Tablo 6). Sınıflar " Okulda iyi şeyler yapmam kimsenin umurunda değil" maddesine göre karşılaştırıldığında 6. sınıf öğrencileri ve 7. sınıf öğrencileri, $t(18) = 0,89$, $p = 0,38$ ile 6. sınıf öğrencileri ve 8. sınıf öğrencileri, $t(18) = -1,78$, $p = 0,09$ arasında anlamlı farklar olmadığı görülmüştür. Bunun aksine, 7. sınıf öğrencileri ve 8. sınıf öğrencileri, $t(18) = -2,84$, $p = 0,01$ arasında anlamlı farklar olduğu gözlenmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin akademik öz-yeterlilikleri değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre katılımcılar, öz-yeterliliklerini yetenek, ortam ve eğitim kalitesi bağlamında değerlendirmişlerdir. Bong ve Clark'ın (1999) araştırmasında, öz-yeterlilik bireyin kendi kapasitesine olan inancı şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle, ortaokuldaki öğrenciler bir konuda başarılı olup olamayacaklarını öz-yeterliliklerine olan inançları doğrultusunda karara bağlayabilirler.

Araştırmadaki ilk alt basamağı olan öğrencilerin yetenekleri hakkındaki görüşlerine bakıldığında, bu konudaki öz-yeterlilik inançlarının orta düzeyin üstünde olduğu bulunmuştur. Öğrenciler, kendilerini iyi notlar almada, okumada, ödevleri kolaylıkla yapmada ve belirli derslerde başarılı bulmaktadırlar. Bu bulgular, Schuzlt ve Schulz'un (2007) araştırmalarındaki bulgulara benzer nitelikler taşımaktadır. Schuzlt ve Schulz (2007), öz-yeterliliği yüksek olan bireylerin kendilerini yetenekli olarak gördüğü ve verilen bir çok görevi rahatlıkla yerine getirebileceklerine inandıklarını bulmuşlardır.

Çalışmanın ikinci alt probleminde öğrencilerin öz-yeterliliklerinin ortam açısından değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma bulgularına göre, daha alt sınıflardaki katılımcıların " Mümkün olan en kısa sürede okulu bırakacağım" ve " Sınıf arkadaşlarım genellikle benden daha iyi not alır" gibi görüşlere katılmadıkları görülmüştür. Bunun aksine üst sınıflardaki katılımcıların ise bu tür görüşlere katıldıkları görülmüştür. Açıköz'ün (2000) araştırmasında eğitim-öğretim ortamlarının durumları ve bu ortamlarda öğrencilere verilen dönütlerin öğrencilerin öz-yeterlilikleri üzerinde etki bıraktığı sonucuna ulaşmıştır. Başka bir araştırmada, eğitim ortamlarında insan işlevselliğini etkileyen durumların öz-yeterliliği etkilediği bulunmuştur.

Katılımcıların öz-yeterlilikleri eğitim kalitesi açısından değerlendirildiği zaman, araştırmadaki öğrencilerin eğitimi önemsedikleri ve okullarındaki eğitimden memnun olduklarını göstermiştir. Bulgular, öğrencilerin bu konulardaki inançlarının orta düzeyin çok üstünde olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmanın bulguları ile örtüşen bazı araştırmalar da bulunmaktadır. Robbins ve arkadaşları (2004) ile Vrugt ve arkadaşları'nın (1997) araştırmalarına göre öz-yeterliliğin akademik başarının önemli bir yordayıcısı olduğunu ve öz-yeterlilik algısı yüksek olan bireylerin eğitimi önemsedikleri bulunmuştur. Başka bir araştırmada, okullardaki eğitim kalitesi ile bireysel öz-yeterlilik arasında olumlu bir ilişki olduğu görülmüştür (Wood ve Locke, 1987).

Öğrencilerin öz yeterlik inançlarını etkileyen en güçlü faktör, öğrencilerin eğitimin kalitesine olan inançları oluşturmaktadır. Bu yüzden okul idaresi, okuldaki öğretmenlerin öz-yeterlilik hakkında yeterli derecede bilgi sahibi olabilmeleri için, gerekli kurs ve seminerlerin yapılmasına olanak tanınmalıdır. Okuldaki öğretmenler ise öğrencilere yönelik tutum ve davranışlarını gözden geçirerek öğrencilerin öz-yeterliliklerini artırıcı sınıf ortamı

oluşturmalı ve buna göre öğrenme etkinlikleri sağlamalıdır. Öğrenci uygun ortamda eğitim gördükçe öz-yeterliliğini de arttırmış olacaktır. Bu amaçla, öğrenciye performansını arttıracak uygun ortamlarda kaliteli bir eğitim sağlandığında, öğrencilerin eğitimin kalitesi ilgili öz yeterlik inançları artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (2000). *Etkili öğrenme ve öğretme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Akbulut, E. (2006). Muzik öğretmeni adaylarının mesleklerine ilişkin öz yeterlik inançları. *Yuzuncu Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 24-33.
- Akkoyunlu, B. ve Orhan, F. (2003). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi (BOTE) bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma öz yeterlik inancı ile demografik özellikleri arasındaki ilişki. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2 (3), 86-93.
- Alnabhan, M., Al-Zegoul, E., & Harwell, M. (2001). Factors related to achievement levels of education students at Mu'tah University. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 26(6), 593-604.
- Alsop, S., & Watts, M. (2000). Facts and feelings: exploring the affective domain in the learning of physics. *Physics Education*, 35(2), 132-138.
- Arslan, A. (2008). Öğretmen adaylarının bilgisayar destekli eğitim yapmaya yönelik tutumları ile öz yeterlik algıları arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (24), 101-109.
- Aylar, F. ve Aksin, A. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik inanc düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma (Amasya örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (3), 299-313.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational psychologist*, 28(2), 117-148.
- Bandura, A. (1994). Self efficacy. In V. S. Ramachandran (Ed.), *Encyclopedia of Human Behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). Newyork Academic Press.
- Bong, M., & Clark, R. E. (1999). Comparison between self-concept and self-efficacy in academic motivation research. *Educational psychologist*, 34(3), 139-153.
- Cetin, B. (2009). Yeni ilköğretim programı (2005) uygulamalarının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin öz yeterliliklerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (1),130-141.
- Duit, R., & Treagust, D. F. (2003). Conceptual change: a powerful framework for improving science teaching and learning. *International journal of science education*, 25(6), 671-688.
- Ekici, G. (2006). Meslek lisesi öğretmenlerinin öğretmen öz yeterlik inançları üzerine bir araştırma. *Eurasian Journal of Educational Research*, 24, 87-96.
- Günhan B.C. ve Başer, N. (2007). Geometriye yönelik öz-yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33).
- Jerusalem, M., & Schwarzer, R. (1989). Anxiety and self-concept as antecedents of stress and coping: A longitudinal study with German and Turkish adolescents. *Personality and Individual Differences*, 10(7), 785-792.

Lent, R. W., Brown, S. D., & Larkin, K. C. (1984). Relation of self-efficacy expectations to academic achievement and persistence. *Journal of counseling psychology, 31*(3), 356.

Margolis, H., & McCabe, P. P. (2003). Self-efficacy: A key to improving the motivation of struggling learners. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth, 47*(4), 162-169.

Pajares, F., & Johnson, M. J. (1996). Self-efficacy beliefs and the writing performance of entering high school students. *Psychology in the Schools, 33*(2), 163-175.

Robbins, S. B., Lauver, K., Le, H., Davis, D., Langley, R., & Carlstrom, A. (2004). Do psychosocial and study skill factors predict college outcomes? A meta-analysis. *Psychological bulletin, 130*(2), 261.

Schultz, D. & Schultz, S. E. (2007). *Modern psikoloji tarihi*. (Çev. Yasemin Aslay), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Schunk, D. H. (1985). Self-efficacy and classroom learning. *Psychology in the Schools, 22*(2), 208-223.

Thompson, T. L., & Mintzes, J. J. (2002). Cognitive structure and the affective domain: on knowing and feeling in biology. *International Journal of Science Education, 24*(6), 645-660.

Tschannen-Moran, M., & Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and teacher education, 17*(7), 783-805.

Vrugt, A. J., Langereis, M. P., & Hoogstraten, J. (1997). Academic self-efficacy and malleability of relevant capabilities as predictors of exam performance. *The Journal of Experimental Education, 66*(1), 61-72.

Wood, R. E., & Locke, E. A. (1987). The relation of self-efficacy and grade goals to academic performance. *Educational and psychological measurement, 47*(4), 1013-1024.

Yılmaz, M., Gürçay, D. ve Ekici, G. (2007). Akademik öz yeterlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33*: 253-259.

Zimmerman, B. J. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology, 25*, 82-91.